

ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗ ΜΟΥ

Είναι πραγματικά, ν' απορεί κανείς τραγουδιστή μου.

Η αγάπη στη γλώσσα και στην ποίηση έρχεται σα μια φυσική εκδήλωση της ζωής και της ανθρωπίνης οντότητας, κι όσο βιώνεται, τόσο αναπτύσσεται. Σήμερα όμως αναπτύσσεται χωρίς να βιώνεται. Κι έτσι βρισκόμαστε σε μια παραξενή κατάσταση ζωής κατασκευασμένη όσο περνάει απ' το χέρι μας και μετεωρή όσο χρειάζεται στην πραγματικότητα του κόσμου και της τάξης του.

Το βασικό μας λάθος βρίσκεται στον τρόπο που προχωράμε την επιστήμη. Κάποτε την ξεκίνησαν σα φυσική εκδήλωση κι αυτήν (πως αλλιώς μπορούσε να γίνει) της λαχταράς που δίνει για εαυτό η ζωή. Τότε βρισκόταν κοντά σ' όλα, όλα ήταν σαν τα φύλλα στο κλαδί: και τα σούπανισαδες και το Γι Τζίνγκ και τα τραγούδια των «πρωτογόνων» και τους προσωκρατικούς (και το Σωκράτη) κι οτι άλλο. Κι όμως σήμερα φτάσαμε να ζητάμε γεφυρία να περασούμε απ' το νησι μας σ' άλλα νησιά—και δεν έχουμε βεβαία κοσμο. Μελετάμε ινδούς και κινέζους και γιαπωνέζους και σουμεριούς... άρχαιογονωστικά και προσπαθούμε ν' αναγεωθούμε. Τα πυρα που στρεφονται στην επιστήμη εντεινονται, αυξάνονται: τι άλλο μας μένει μ' αυτά τα μυαλά; Μ' άλλα μυαλά ζωντανά, τελειώνει η ιστορία — κι η επιστήμη γυρνάει στο ρολό της, γέλαστη κι όχι κατσούφα και μακιγιαρισμένη αηδίαστικά. Αυτή η αλλαγή δεν είναι δύσκολη, είναι μάλιστα η φυσική και η πιο πραγματική, όσο κι αν η γεροντοκορή επιστήμη μας ασκεί δικτατορία τρομακτική (η επιστήμη που απ' τη φύση της είναι δημοκρατική, ανθρωπινή!). Κάθε στιγμή παραδίαζουμε τη ζωή, σκοτώνουμε παιδιά κι ωραίες γυναίκες και ποιητές, σκεπαζόμαστε με σαιμεντο και σιδερό τη ζωή και τον έρωτα της, ενώ το αίμα μας, ο πόθος μας ευκολά διαγράφει στο χώρο τους ολ' αυτά τα καίωματα και μπορούμε να το καταλάβουμε γιατί το νιώθουμε αφού το ζούμε πως αλλά είναι η ζωή, άλλο το θέμα κι όχι αυτές οι κατασκευές. Δε θέλει πολύ για να δεις πως η επιστήμη δε λείπει τίποτα που να μπαινεί στα μέτρα, στο ρυθμό, στη μουσική του κόσμου, πως απαντάει σ' οτι θέλει να ρωτήσει, πως όλη αυτή η ιστορία έχει τραβηχτεί έξω από μας κι απ' όλα, πως τελικά είναι μια τυραννία απανθρωπών εγκεφαλών: αυτών που πάνε από μόνοι τους και άλλων που κατευθύνουν άλλους: πως είναι μια εγκεφαλική ραδιογυρία διαφανής: πως η επιστήμη μας δεν απαντάει σε τίποτα, αφού ρωτάει πράγματα που δεν υπάρχουν παρά μόνο ταιριασμένα στον τυπο της γνώσης της που μας ερημώσε σ' ένα εαυτό πεθωμένο πνευματικά όπως κι αυτή είναι νεκρή. Γιατί το αληθινό έργο της γνώσης είναι η αυτογνώσια, η γνώση του οντικού ανθρώπου, του ανθρώπου που είναι αγάλμα, όνομα και πράγμα, όχι προϊόν αυτοϊκανοποιούμενου εγκεφάλου. Η γνώση αυτή αρμονίζει τ' αντικείμενα της, δεν τα αποξενώνει, δεν κοβεί τον κόσμο στα δυο: όνομα και πράγμα, χάος ατακτο, ακοσμο. Και χρειάζεται αυτή η γνώση για να παρουν ζωή ολ' αυτά τα θαυμάσια αλλά ψυχρά αντικείμενα της επιστήμης, για να γίνει πράξη ζωής πως όμορφο, σωστό και καλό είναι: ένα (όπως στον Πλάτωνα που κάνει αυτό τον αυτονοητο συσχετισμό εκφράζοντας με το ελληνικό του μωάλο οτι έτσι κι αλλιώς ακούμε από παντού, από τους «πρωτογόνους» και τα τραγούδια και τον Ηρακλείτο ως τους σοφιστές και το ζενισμό και την αρμονία του Γι Τζίνγκ). Ο κόσμος και τα κοσμικά του είναι ανεγγίχτα από την επιστήμη όπως την καταντήσαμε, απ' αυτά τα μυαλά που μας δώσανε και κούβαλαμε και δουλεύουμε. Γι' αυτό δε βλέπουμε και δεν ακούμε και δεν υπάρχουν πραγματικά αλλά κατασκευασμένα, νεκρά, μόνο μ' αυ-

ρίζομαστε με τη γυναίκα του ερωτα μας— κι ας βεβαιώνει η Γραφή πως ο Αδάμ εγνώ τη γυναίκα αυτού και κανάνε και παιδία, ζώντανα.

Το θέμα λοιπόν είναι να δούμε πως η γνώση μας τιποτα δε μας δίνει η τι δε μας δίνει. Το θέμα είναι να θέλουμε πιο πολλά απ' αυτά που μας δίνει η επιστήμη, πιο ικανοποιητικά για τις πραγματικές ανάγκες του ανθρώπου σαν οντότητας, πιο σωστά απ' όσα ολοτελα αυθαίρετα η τωρινή επιστήμη λείει σωστά.

Σ' αυτό οδηγεί τον άνθρωπο η παιδικότητα, η ψυχική ελευθερία, η ποίηση της γλώσσας. Χρειαζόμαστε λοιπόν τη γλώσσα που ερχεται απ' τη ζωή, απ' την οντότητα, σαν κάτι αιώνιο κι αλλοτριο από ένα συμπτωματικό τωρινό εαυτό της οδού ταδε, ταμεινοσπιτο δεινά, τηλεόραση νατη. Και η γλώσσα βεβαία είναι παλιά ιστορία, μ' αυτήν υπάρχουμε και τώρα: αλλά αυτήν κακοποιούμε, αυτήν χωρίζουμε απ' τον κόσμο κι εμάς και μ' αυτήν, όπως πια την έχουμε, δεν υπάρχουμε στο βάθος που δεν υπάρχουμε.

Χρειαζεται λοιπόν σπουδή, μελέτη στη γλώσσα με γλώσσα. (Όχι επιστήμη της γλώσσας ή φιλοσοφία της ή στριμωγμά της σε τετραγώνια καμωμένα από ψυχρά, μύτερα μολυβία ανεραστών ανθρώπων). Χρειαζεται κάτι σαν φωτισή, ελλαμψη— δηλαδή τραβηγμά μιας ωραίας κουρτινας μπροστά στη σταμπαριστή τοπογραφία της ζωής μας. Τότε θα γίνει ζωή η περιγραφή και πραγματικότητα η γνώση, τ' αντικείμενα θα υπάρχουν γιατί θα είναι αισθητικά, οι άνθρωποι ζώντανοι, οι γυναίκες ερωτάς με τα προσωπα τους ευκολα. Σ' αυτή τη στάση η γλώσσα είναι και λείει η δε λείει, να θέλουμε υλικό η όχι, κανει τις κατηγορίες της αντίληψης μας — αλλά είναι τραγουδι, ρυθμός ζωής, αρμονία του κόσμου και των μορφών του, μυστήριο και δεός προζωικό, προσυνειδησιακό, ερωτάς τέλος παντων.

Ε, αυτή η στάση υπάρχει κάτω απ' τον εγκέφαλο μας, παρ' όλη την επιστήμη μας, μαζί με την ερημική μας βεβαιότητα. Και είναι βεβαία στάση γλωσσική, αφού είμαστε γλώσσα του κόσμου, οντότητα της κοσμικής γλώσσας (που μιλάει σ' εμάς, αν πραγματικά υπάρχουμε). Αυτή λοιπόν τη γλωσσική στάση μπορούμε και να τη συνειδητοποιήσουμε, να την καταλάβουμε (αφού αυτός είναι ο τρόπος μας να μπαινουμε στην πραγματικότητα), αν την ακουσουμε και λίγο σαν τραγουδι που είναι, αν τη χορέψουμε με τη ζωή μας με μια κούβεντα, αν τη μιλάμε. Αυτό είναι καπως δύσκολο να γίνει. Δεν είναι όμως δύσκολα δυο πράγματα που βοηθάνε πολύ: ένα, να μη στραγγαλιζουμε τη γλώσσα μ' επιστήμες (καχημένα Βηλαρα!)· δυο, να μελετάμε κεμένα γλωσσικά παλιά, έξω απ' τον τωρινό μας τρόπο. Μετά μπορούμε να προχωρήσουμε ετοιμοί προς τους ποιητές κι οσους άλλους στ' αλήθεια μιλάνε, να θρούμε ο,τι σύγχρονο μας βοηθάει, σαν τωρινοί και ζώντανοι που είμαστε, να δούμε σωστά τον κόσμο μας—και μπαινουμε σε δρόμο (χώμα η ασφαλτός δε μετράει πια).

Οι πιο καθαροί στην καρδιά ξέρουν ποιος είναι ο πιο σωστός δρόμος: ο φυσικός η φύση, η φύση μας. Ο δρόμος που για τους πιο πολλούς είναι δύσκολος η χαμένος.

Σε είκοσι τευχά της Υδρίας (βγαλμένα μ' αγωνίες κάθε είδους, στις οποίες το ότι το περιοδικό θγάνει στην Πατρα μετρίεται σαν μια από τις πιο πιεστικές) δοθηκαν από ποικίλες κατευθύνσεις αφορμές τείτοις μελέτης. Μαζί, καλλιεργείται μια ποίηση τείτοις στάσης που ευκολα, φανταζομαι, ξεχωρίζει μέσα στ' άλλα ποιήματα (που η Υδρία δημοσιεύει μ' ευχαρίστηση αφού στη ζωή ριζώνεται). Οι προτάσεις για το δημοτικό τραγουδι βοηθάνε, νομίζω, πολύ σαν ένα είδος εισαγωγής σε μια μελέτη προσωπική, όχι κατευθυνόμενη.

Κ: όμως, και παρανοήσεις έγιναν και υποτίμηση του μοχθού και αγνόηση αχαρή ζητάει να καλυφεί το γεγονός είκοσι τευχών (πολύ καλοσυνάτων, πιστευω) σγεδόν

καια την υπαρξη της.

Η Υδρια εχει ταξει σα σκοπο της τη μελετη του δημοτικου τραγουδιου (και των ελληνικων και της ανθρωπιας). Πλαισιώνει αυτη τη μελετη με ποικιλα δεδομενα γιατι δε μπορει παρα να δει το δημοτικο τραγουδι στη φυσικη του οργανικη σχεση μ' ολ' αυτα, απ' τις λαϊκες κουβεντες ως την παιδικη γλωσσα. Εχουμε δηλωσει συχνα πως δεν εννοουμε την επιστημονικη μελετη του λαογραφικου δημοτικου τραγουδιου, πως δεν την ενδιαφερει την Υδρια η διαπιστωση οτι το δημοτικο τραγουδι τωρα «σβήνει», πως πρεπει να παρουμε γλωσσα απ' το δημοτικο τραγουδι (κι οχι βεβαια να γραφουμε δημοτικα η δημοτικοφανη (!) ποιηματα). Λεμε, δηλαδη, με δυο απλες κουβεντες, αυτο:

Το δημοτικο τραγουδι, σαν τραγουδι, ειναι παλιο, οχι προσωπικο, οχι χρονικο (με την οικεια μας αντιληψη του χρονου), βαθια εθνικο και λοιπον εισαγωγικο στην ανθρωπια του ανθρωπου (σαν οντοτητας), αρα οδηγητικο προς καθε τι γνωστο η πραγματικο η ενδεχομενο. Αυτα σημαίνουν πως δε μιλαμε για ο,τι σκεφτονται συνηθως για δημοτικο τραγουδι, αλλα για ο,τι υποδεικνυουμε στις διαφορες (παραδοξες;) στηλες της Υδριας (και ο,τι αξιωνομαστε να πραγματωσουμε στην ποιηση και στη ζωη μας). Και δειχνουμε, νομιζω, καθαρα πως μιλαμε πολυ σοβαρα, οσο το δικαιουμαστε σαν ανθρωποι ζωντανοι μιας ανθρωποτητας ενιαιας και απλης στις φυσικες της σχεσεις, οσο απλη ειναι η σχεση με το γερο η τον πεινασμενο και το φιλο μας της ζωης, η σχεση του δεους του ερωτα, η σχεση με το παιδι που παιζει τον κοσμο (απλα και κατ' Ηρακλειτον, τον ποιητη). Μιλαμε τοσο σοβαρα, ωστε απ' τη μελετη του μετρου του δεκαπεντασυλλαβου φτασαμε στο μετρο του Ρι Τζινγκ κι ειμαστε παντα στον ιδια κοσμο, στην ιδια χωρα, στον ιδιο χωρο. Ζηταμε τη στροφη στα πραγματα, που μιλανε την πιο παλια γλωσσα λαϊκα (με την ουσιαστικη αντιληψη του ορου) στις καθημερινες κουβεντες (που γυρευουν το νοημα τους!), στα παραμυθια (που τα εξηγουν επιστημονικα!), στις αυθορμητες παιδικες κουβεντες' κι απο κει παμε παντου, απο τους «πρωτογονους» ως τις ουπανισαδες. Ολος αυτος ο κοσμος της γλωσσας λεει πως η γλωσσα που μιλαμε και γραφουμε ειναι ψευτικη, κακη, δολια ισως —και μαζι η ζωη μας. Η λυση λοιπον απλη: το δημοτικο τραγουδι, που ομως το μελεταμε μ' ολη μας την υπαρξη απροκαταληπτα, ελευθερα, εισαγωγικα και μυητικα — προς αυτο ακριβως που υπονοιαζεσαι η ελπιζεις, τραγουδιστη μου. Κι επειδη νιωθουμε, με το δικαιωμα μας, πως σημερα οι ανθρωποι δεν παμε καλα, επειδη θελουμε να παμε καλα κι αυτο θελει γλωσσα και δε βλεπομε γλωσσα πιο πραγματικη απο αυτην που μας κοιταει απ' το δημοτικο τραγουδι (κι ολα τ' αλλα οπως τα παμε), γι' αυτο μιλαμε ετσι (πολυ αυθορμητα). Κοιταμε λοιπον τη γλωσσα μας και κανουμε γλωσσα και ζωη, οσο το μπορουμε. Γλωσσα και ζωη που ειναι ενα πραγμα. Κι αυτο πρεπει να το εννοησουμε χωρις εμφαση, γιατι δε χρειαζεται, αφου ειναι ματαιο να ταυτιζουμε πραγματα που δεν χωριζονται: αφου τιποτα δε χωριζεται κι ειναι ολα ενα (γνωστο η αγνωστο, δε μετραει), τραγουδι.

Το τι θγαζει λοιπον ο καθηνας απ' οσα λεει το δημοτικο τραγουδι κι απ' οσα λεει η Υδρια γι' αυτο και ολα τ' αλλα ειναι θεμα δικο του, απ' τη γλωσσα που πραγματοποιει μεχρι τους λογους που δεν απασχολειται μ' οσα λεμε. Ειναι ομως εργο ανθρωπιας (μ' οποιαδηποτε αντιληψη του ορου) ν' αντιδρασει καπως. Κι οχι στην Υδρια αναγκαστικα στο δημοτικο τραγουδι οπως το βλεπει στη σελιδα η το ζει στον τοπο του. Τ' αλλα ολα, σωστα η οχι, ενδιαφερουν το πολυ επιστημονικα. Παντως δε μετρανε. Η γλωσσα, ετσι κι αλλιως, υπαρχει. Και το δημοτικο τραγουδι υπαρχει—εστω και σαν κειμενο, οπως ο Ομηρος, οι Βεδδες κι ο Σολωμιος.